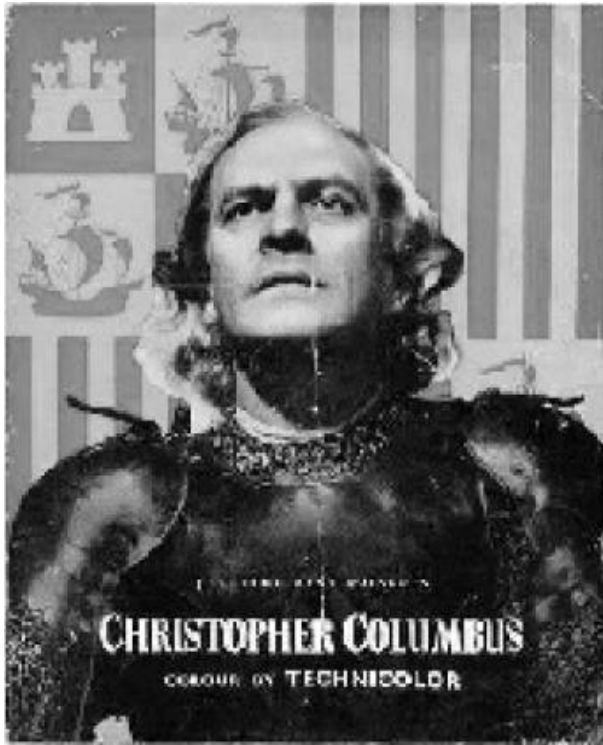

Cinematografia Colombina

Frederic March, "Christopher Columbus"

La gesta colombina ha estat tractada a la gran pantalla, en les versions de cine mut i parlat. I per la petita pantalla, en els documentals televisius, segons un estudi fet a l'arxiu cinematogràfic actual. No és una tasca extensa, si tenim en compte el personatge històric representat. No obstant això, no deixa de ser representativa de les diverses èpoques i circumstàncies en que les pel·lícules han estat realitzades.

La primera pel·lícula colombina apareix a França el 1910. Pertany al cine mut, i fou realitzada per Louis Feuillade sota el títol de **Christophe Colomb**. El 1916, França aborda el segon film realitzat per Gérard Bourgeois, **La vida de Cristóbal Colón i su descubrimiento de América**. L'equip francès, sota la direcció del productor Charles J.

Dressner, es va desplaçar a Barcelona per contactar amb la productora Argos Films, que col·laboraria amb l'escenografia i la selecció d'extres. Durant l'estrena, el 1917, la ciutat comtal gaudí d'una gran expectació, atès que la producció va superar el milió de les antigues pessetes de pressupost.

El 1923, la Universitat nordamericana de Yale va realitzar amb finalitats didàctiques, i sense propòsits comercials, el film **Columbus**. El seu director fou Edwin L. Hollywood. Seria considerada poc coneguda.

A Alemanya es crearia una pel·lícula muda el 1922, **Christoph Columbus**.

Se'n conserva actualment una còpia subtitulada en llengua txeca. El seu director fou Martin Garas. L'argument és considerat com a molt fantasiós. Es donà prioritat al personatge històric del Duc de Medinaceli, i de la seva filla, enamorada de Colom.

Després de la Guerra Civil espanyola i de la mundial, el cine mexicà gaudí d'una època d'esplendor. Probablement pel fet d'haver-se exiliat allà alguns cineastes espanyols republicans. Aquests posaren en marxa una sèrie de produccions de caràcter històric reivindicatiu destinades al mercat hispànic. Allà aparegué el 1943 el film titulat **Cristóbal Colón o la grandeza de América**, sota la direcció de José Díaz Morales –destacat publicista d'esquerra durant la guerra civil espanyola– i interpretada per l'actor Julio Villareal. Resultà una obra molt criticada a la península perquè destacava la llegenda negra de la colonització. Reivindicava la caiguda en desgràcia de l'Almirall Colom per part dels sobirans i dels conspiradors.

La cinematografia britànica vingué a reforçar la versió mexicana, i junt amb capital nordamericana, crearen el **Christopher Columbus**, l'any 1949. Dirigida per David Mac Donald, i interpretada pel gran actor Frederic March. Pel·lícula molt atacada per la crítica espanyola del moment, a l'extrem de prohibir-ne la seva exhibició a les pantalles. Es considerà difamatòria ja que subratllava la ingratitud i l'egoisme dels sobirans catòlics i enaltia l'altura moral del descobridor.

Per aquest motiu, es va fer una rèplica espanyola per tal de donar una versió "oficial" del fet històric que tant afectava la memòria i l'honor de l'estat espanyol tradicional. Es va decretar un concurs patrocinat pel Instituto de Cultura Hispánica, si bé amb el compromís de seguir un guió elaborat pel propi Almirall Carrero Blanco i per Alfredo Sánchez Bella. El guanyador fou CIFESA, el director Juan de Orduña, i el títol **Alba de Amèrica**. Estrenada l'any 1951. Fou l'exaltació del nacionalisme hispànic en versió castellana. La pel·lícula acaba amb l'entrada triomfal de Colom a Barcelona, tot evitant presentar els temps de la caiguda en desgràcia política i de la soledat de la mort. El pressupost fou de deu milions de pessetes i fou un fracàs de taquilla. També per l'administració patrocinadora, a l'extrem de representar la fi de CIFESA, que va iniciar el camí de la seva decadència.

Frederic March, "Christopher Columbus"

Més tard, la indústria cinematogràfica va oblidar durant un temps la figura de Colom, a causa principalment dels problemes que sempre comportava el tractament d'un tema històric tan controvertit. No seria fins al 1968 que la televisió italiana, la RAI, decidí crear una sèrie de caràcter didàctic per a la televisió. Per aquest propòsit es va intentar produir un Colom gens polèmic, realitzat per Vittorio Cottafavi i interpretat per Francisco Rabal. El guió era italià però revisat per l'historiador Manuel Ballesteros. Estava desproveït tant de la llegenda negra com del triomfalisme patriòtic.

El 1985 fou fet a Itàlia un altre film televisiu pel director Alberto Lattuada amb el títol de **Christopher Columbus**. Era una superproducció amb la productora nordamericana Lorimar, interpretada per l'actor Gabriel Byrne. Com a novetat, podem destacar el fet

d'haver-se introduït la possibilitat teòrica d'un Colom irlandès. El rodatge fou fet a Espanya, a l'illa de Santo Domingo i a l'illa de Malta.

Antonio Vilar, "Alba de América"

Colom, amb la seva habitual persuasió aconsegueix evitar un motí a bord i fan aparèixer un Yañez Pinzón espitant precisament a Colom: "Bastard **amb sort!**", que pot donar peu a tota mena d'especulacions.

Cap de totes aquestes produccions s'han apropat a la veritat històrica. Tan sols es pot considerar impactant el documental estrenat a Catalunya durant el 2003. Realitzat sota la direcció de David Grau, està basat en les investigacions de l'escriptor Jordi Bilbeny. Porta per títol: **L'apropiació del descobriment d'Amèrica**. Es pretén demostrar com la història oficial del descobriment ha estat fonamentada en una falsificació ordida amb la intenció d'usurpar a Catalunya una gesta i un personatge de projecció universal. I això per mitjà de l'acció constant, a través del temps, de la censura

En arribar l'efemèride del Cinquè Centenari del Descobriments d'Amèrica, la producció cinematogràfica sobre el tema colombí va adquirir una nova volada. Dos films durant el període del 1992: la creació nordamericana **Cristóbal Colón: el descubrimiento**, dirigida per John Glen i interpretada per George Corraface. L'esdeveniment històric és tractat de manera aventurera i dintre del gènere de l'acció. L'altre film fou una coproducció francesa, anglesa i espanyola, anomenada **1492, la conquista del paraíso**, dirigida per Ridley Scott, i interpretada per Gérard Depardieu. Tingué com assessor històric l'historiador i hàbil censor Carlos Martínez Shaw. I un pressupost del Ministerio de Cultura de dos cents milions de pessetes. Versió interessant, sobretot per la magnífica interpretació de Depardieu. Curiós el fragment en què

George Corraface, "Christopher Columbus. The Discovery"

estatal controlada, l'espoliació i la tergiversació documental. Es dona per primera vegada una versió distinta dels fets històrics i ha creat, no tan sols un impacte visual i d'opinió pública, sinó una divisió d'opinions entre alguns investigadors, a l'extrem d'arribar a la desqualificació verbal i a l'atac en mitjans informatius.

Gerard Depardieu, "1492, la conquesta del paradís"

És a dir, de semblant manera que va passar l'any 1928 quan l'investigador peruà Lluís Ulloa va descobrir per mitjà de les seves conferències a l'Ateneu de Barcelona, o en els seus llibres editats a París, que el descobridor Colom estava totalment vinculat amb Catalunya.

Alba Vallès i Formosa

BIBLIOGRAFIA I NOTES

1. **Jordi Bilbeny**, "*Brevíssima relació de la destrucció de la història*". *La falsificació de la descoberta catalana d'Amèrica*. Arenys de Mar, 1998
2. *L'apropiació del descobriment d'Amèrica: una conspiració d'Estat?* Documental. Productora: Pilar Montoliu. Director David Grau. Catalunya, 2003. Presentada al fòrum de FNAC a l'Illa Diagonal de Barcelona